

יחידה שניה - חירות ואחריות: כינונה של חברה חופשית

(שבועיים לפני פסח)

המונח בחיבור שבין החירות לריבונות מימד האחריות חיבור לציר רעיוני המדגיש את

היחידה השנייה תעסוק בבירור מושג החירות בהקשר של כינונה של חברה. בני ישראל יצאו ממצרים "מעבדות לחירות". לאחר ארבע מאות שנות עבדות מצאו עצמם חופשיים במדבר. הם נזקקו לחוקים ברורים שהגדירו את האחריות שלהם זה כלפי זה וכלפי פרטים שונים בחברה (חוקי העבד, הגר, היתום והאלמנה). הפיכתם לאומה דרשה מהם לקבל אחריות לחירות של כל אחד מהפרטים המרכיבים אותה.

במסה הידועה שלו "על החירות" (1849) הגדיר סטיוארט מיל את המונח 'חירות' באמצעות שני היבטים שהפכו לבסיס לתפיסה של חברה ליברלית חופשית, כפי שהיא נתפסת כיום. מיל מדגיש את החשיבות העליונה של חירות המחשבה והביטוי, כולל חופש הדעה וחופש הפרסום. הוא טוען כי חופש זה חיוני להתפתחות האישית והחברתית, וכי דיכוי דעות מוביל לקיפאון אינטלקטואלי ומוסרי. בנוסף לכך, הוא מדגיש גם את חירות הפעולה. אך בד בבד הוא טוען כי חירות זו מוגבלת על ידי "עיקרון הנזק". עיקרון זה קובע, כי המטרה היחידה שלשמה ניתן להגביל את חירותו של אדם היא מניעת נזק לאחרים. במילים אחרות, חירות פירושה לקיחת. כלומר, כל עוד פעולותיו של אדם אינן פוגעות באחרים, הוא חופשי לעשות כרצונו. אחריות ביחס לפרט עצמו וביחס לאחר, הן מצד הפרט והן מצד האומה.

ביחידה זו נבדוק כיצד עשרת הדברות ומסגרת החוקים, שבני ישראל קיבלו על עצמם בהיותם במדבר, סייעו לגיבושם כאומה, המקבלת אחריות על החירות של פרטיה. דרך סיפור יציאת מצרים נתבונן בתהליך שעברה תפיסת החירות לאורך השנים, שאת ניצניה ניתן לראות כבר בנודודי בני ישראל במדבר.

שיעור - הצעות לשאלות	עיצוב המרחב הבית	פעילות צוות המורים	פעילויות בשיתוף	רעיונות נוספים
שאלות לדיון: - כיצד נראית חירות? כ - מהי החירות שהושגה - איך קבלת עשרת הד - מהי האחריות הנלווית - התבוננות על התפתחות - שיח על חירות ואחריות - שירים רלוונטיים: - חופשי ומאושר (מילים): - שיר בבוקר בבוקר (מיל - חופשי זה לגמרי לבד)	(1) כתיבת עשרת הדיברות ומתן אפשרות להוסיף דיברות נוספים לצידם. (2) קיר כתיבה חופשית על חופש - קיר במרחב הבית ספרי ועליו תהיה כתובה השאלה: מהו חופש בעיניך? התלמידים יוכלו לכתוב את תשובותיהם על הקיר. בהמשך, ניתן לקיים שיעורי חינוך ליד הקיר תוך התייחסות לדברים הכתובים עליו.	מעגלי שיח - התבוננות במונחים 'חירות' ו-'אחריות' בהקשר הבית ספרי: באיזו מידה נוכחים שני הערכים - חירות ואחריות - בחזון הבית ספרי שלנו? בפרקטיקות המיוחדות את בית הספר שלנו? האם מתקיימים בין שני הערכים הללו יחסי גומלין? כיצד אנחנו, כצוות המורים, תופסים את היחס שבין חירות ואחריות?	יצירת תקנון לשמירה על חירותו של הפרט / החברה. התקנון יקשור בין חירות לאחריות (מהי החירות שלי והיכן באה לביטוי האחריות בהקשרה) ליל סדר אלטרנטיבי: אירוע בשיתוף הקהילה, בו יצינו את ליל הסדר בדרך אלטרנטיבית המעניקה לליל הסדר פרשנות אישית וקהילתית, תוך התייחסות לשאלת משמעותה של חירות אישית וקולקטיבית.	צלצול בית הספר יותאם לנושא היחידה: "חופשי ומאושר" (בועז שרעבי) "חופשי זה לגמרי לבד" (בנזין) "לב חופשי" (מוקי) "כנען" (שלומי שבן) "יציאת מצריים" (אתי אנקרי)